

Comentariu - Luceafarul de Mihai Eminescu

Reprezinta un moment de maxima elevatie a lirismului eminescian; este capodopera eminesciana, o admirabila sinteza a temelor si motivelor, atitudinilor poetice eminesciene.

Criticii literari vad in Luceafarul o cheie de bolta a universului poetic eminescian. intalnim toate marile teme, motive ale creatiei marelui poet: geniul, dragostea, natura, demonul, titanul, filozofia, cadrul nopturn, elementul neptunic.

Luceafarul ramane un model de depasire al gandirii mitice prin gandire filozofica.

Pornind de la un basm popular, Mihai Eminescu investeste materialul folcloric cu idei filozofice (Schopenhauer, Kant, Hoegel) si realizeaza un poem alegoric pe tema soartei nefericite a geniului.

A fost publicat in 1883 in Almanahul Societatii Academice Social-Literare, Romania Juna.

-Geneza poemului-

Mihai Eminescu a pornit de la un basm popular, Fata in gradina de aur, basm cules de germanul Kenish in timpul unei calatorii in Muntenia, in 1861.

In basm era vorba despre o tanara fata de-mparat, inchisa de tatal ei intr-un castel. Un zmeu se indragosteste de ea, dar fata il respinge sperziata de nemuirea lui. in cele din urma fata de-mparat ii cere zmeului sa devina muritor. Zmeul se duce la demiurg si-i cere sa devina muritor, dar este refuzat. in acest timp fata de-mparat se indragosteste de un fecior de-mparat cu care fuge-n lume. Zmeul se razbuna pravalind o stanca pe fata de-mparat. Tanarul moare si el de durere.

Mihai Eminescu nu s-a multumit sa versifice basmul ci a supus materialul folcloric unui proces de abstractizare si de spiritualizare. A regandit si a modificat personajele si semnificatiile creatiei populare.

Zmeul din forta raului a devenit prin imobilizari repetate Hyperion, simbol al genuilui; fata de imparat a trecut si ea printr-un proces de spiritualizare pentru a corespunde aspiratiilor lui Hyperion. Fiul de imparat a devenit Catalin, simbolul omului obisnuit; demiurgul a devenit o proiectie abstracta, Creatorul. Principala modificare se refera insa la suprimarea razbunarii. Hyperion nu se mai razbuna, ca zmeul din basm, pentru ca razbunarea nu se potriveste cu esenta sa superioara.

Intre 1870-1872 Mihai Eminescu elaboreaza prima varianta a poemului – care se termina cu blestemul zeului: Un chin s-aveti: de-a nu muri de-odata!

Dupa 1880 elaboreaza inca cinci variante a poemului.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Alaturi de izvoarele folclorice si motivul Zburatorului, Fata din gradina de aur si Miran si frumoasa fara carp Mihai Eminescu a mai folosit izvoare filozofice: conceptia despre geniu a lui Schopenhauer, elemente din filozofia lui Kant si Hoegel, izvoare mitologice: mitologia greaca, indiana si crestina, izvoare biografice: propria sa experienta de viata.

Depasind schemele basmului popular Mihai Eminescu realizeaza intr-o forma rafinata de o simplitate clasica o dezbatere cu profunde implicatii filozofice asupra conditia omului de geniu.

Referindu-se la sensul poemului sau, Mihai Eminescu preciza intr-o nota pe manuscris: in descrierea unui voiaj in tarile romane, germanul Kunish povesteste leganda Luceafarului. Aceasta este povestea, iar intelesul alegoric i-am dat este ca, daca geniul nu cunoaste nici moarte, si numele lui scapa de noaptea uitarii, pe de alta parte aici pe pamant nu e capabil de a fericii pe cineva, nici capabil de a fi fericit. El n-are moarte, dar n-are nici noroc.

Poemul incepe cu formula traditionala a basmului popular, din plasarea intr-un timp mitic, nedeterminat:

A fost odata ca-n povesti,

A fost ca niciodata,

Din rude mari imparatesti,

O prea frumoasa fata.

Fata de imparat este definita prin attributele unicitatii:

si era una la parinti,

si mandra-n toate cele,

Cum e fecioara intre sfinti,

si luna intre stele.

Urmeaza prezentarea idilei dintre fata de imparat si luceafar. Luceafarul ii apare fetei in vis: Caci o urma adanc in vis, iar ea vorbind cu el in somn, avand semnificatia unui vis erotic.

La chemarea fetei Luceafarul se intrupeaza de doua ori:

Cobori in jos luceafar bland,

Alunecand pe-o raza,

Patrunde-n casa si in gand,

si viata-mi lumineaza

Prima intrupare este angelica, raspandind in jur o senzatie de frig, de raceala, de glacialitate:

Parea un tanar Voievod,

Cu par de aur moale,

Un vanat giulgi se-ncheie nod

Pe umerele goale

[...] Iar umbra fetei stravezii

E alba ca de ceara –

Un mort frumos cu ochii vii

Ce scanteie-n afara.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Aceasta intrupare a luat nastere din combinarea elementului cosmic (cerul) cu elementul neptunic (marea).

Chemarea erotica a luceafarului nu este numai expresia dorintei, a instinctului erotic, din perspectiva dialecticii lui Hoegel, chemarea luceafarului exprima o sete de autocunoastere, dorinta lui Hyperion de a ajunge la sine insusi prin reflectarea intr-o alta fiinta.

Raspunsul fetei exprima nepotrivirea fundamentala dintre cei doi: ea nu-i urmeaza nu pentru ca nu vrea, ci pentru ca nu poate:

Strain la vorba si la port,

Lucesti fara de viata,

Caci eu sunt vie, tu esti mort,

si ochiul tau ma-ngheata

La chemarea repetata a fetei de imparat, luceafarul se intrupeaza a doua oara. Aceasta intrupare este demonica, raspandand in jur lumina si caldura (simbolizand umanizarea). De data aceasta Hyperion s-a intrupat din Soare si Noapte:

Pe negre vitele-i de par

Corona-i arde pare,

Venea plutind in adevar

Scaldat in foc de soare

Trecerea de la prima intrupare angelica la a doua intrupare demonica sugereaza intensificarea iubirii, o umanizare prin iubire a lui Hyperion. Dorind sa comunice prin iubire, oamenii obisnuiti, Hyperion se indreapta spre Creator pentru a-i cere dezlegarea de nemurire.

Intr-un alt plan este prezentat Catalin, simbol al omului obisnuit, comun. El este definit prin note etice negative: Viclean copil de casa, Baiat din flori si de pripas,/ Dar indraznet cu ochii, Cu obrajei ca doi bujori/ De rumeni, bata-i vina. Prin aceste trasaturi (viclean, servil, origine joasa) Catalin este antiteza lui Hyperion, pentru el iubirea este numai o implinire a instinctului erotic, dovada initierea erotica a fetei de imparat. Fata de imparat –Catalina– este constienta de inferioritatea lui Catalin:

si-i zise-ncet: – inca de mic

Te cunosteam pe tine,

si guraliv si de nimic,

Te-ai potrivi cu mine...

Partea urmatoare cuprinde zborul luceafarului spre Creator –este un zbor simbolic, mental, avand semnificatia ajungerii geniului la constiinta sa de nemuritor. Zborul inseamna deci constientizarea de catre Hyperion a conditiei sale superioare geniale. Zborul are loc din finit in infinit:

Un cer de stele dedesubt,

Deasupra-i cer de stele –

Parea un fulger ne-nterupt

Ratacitor prin ele.

Poetul valorifica in aceste versuri motivul popular al Zburatorului.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Acesta este un zbor spre un vid cosmogonic, primar (golul dinaintea aparitiei vietii):

El zboara, gand purtat de dor,

Pan' pierde totul, totul.

Ca si in alte creatii, Mihai Eminescu concepe acest vid cosmogonic ca fiind animat de vointa de a trai a lui Schopenhauer:

Nu e nimic si totusi e

O sete care-l soarbe,

E un adanc asemenea

Uitarii celei oarbe

Ajuns la Creator, Hyperion ii cere sa devine muritor:

Reia-mi al nemuririi nimb

si focul din privire,

si pentru toate da-mi in schimb

O ora de iubire

Setea de repaos a lui Hyperion inseamna ca el isi simte conditia intr-o vesnica miscare. Se observa si aici influenta dialecticii lui Hoegel:

Din haos doamne-am aparut

si m-as intoarce in haos...

si din repaos m-am nascut,

Mi-e sete de repaos

Raspunsul Creatorului pune-n opozitie doua lumi total diferite: aceea a oamenilor, supusa trecerii, zadarniciei si mortii si aceea a elementelor cosmice, vesnice, eterne:

Ei numai doar dureaza-n vant

Deserte idealuri

Caci toti se nasc spre a muri

si mor spre a se naste

Noi nu avem nici timp, nici loc,

si nu cunoastem moarte

Creatorul ii demonstreaza lui Hyperion ca el trebuie sa ramane ceea ce este, pentru ca face parte dintr-un sistem al elementelor vesnice. Modificare unui singur element ar duce la prabusirea intregului sistem. Transformandu-l pe Hyperion in muritor, Creatorul s-ar nega pe el insusi:

iti dau catarg langa catarg,

Ostiri spre a strabate

Pamantu-n lung si marea-n larg,

Dar moartea nu se poate

Ultimul argument al Creatorului este ceea ce se petrece pe pamant: Catalina raspunde iubirii lui Catalin, gasandu-si implinirea in conditia terestra.

Poetul creeaza un cadru nopturn, care cuprinde elemente specifice ale peisajului eminescian.

Intalnim si aici corespondenta perfecta dintre sentimentul iubirii si sentimentul naturii:

Caci este sara-n asfintit

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

si noaptea o sa-nceapa;
Rasare luna linistit
si tremurand din apa

In fata adevarului dureros luceafarul nu se razbuna, ci isi gaseste consolarea (nu fericirea) in propria sa esenta nemuritoare.

Hyperion a aspirat la o comunicare prin iubire cu oamenii obisnuiti, dar acest lucru, nefiind posibil, el ajunge la o intelegere superioara a conditiei sale de geniu nemuritor, contempland lumea in dialectica relativului cu absolutul:

Ce-ti pasa tie, chip de lut,
Dac-oi fi eu sau altul ?
Traind in cercul vostru stramt
Norocul va petrece,
Ci eu in lumea mea ma simt
Nemuritor si rece

Versurile exprima amaraciunea, dezamagirea omului superior, neanteles de oamenii obisnuiti.

Conjunctia adversativa ci exprima opozitia fundamentala dintre geniu si oamenii obisnuiti.

Nemuritor si rece sugereaza insingurarea orgolioasa (mandra) a geniului. Se observa-n poem o trecere a lui Hyperion prin mai multe ipostaze:

- ipostaza demonului indragostit, capabil de orice sacrificiu pentru o ora de iubire
- ipostaza titanului razvratit impotriva conditiei sale
- ipostaza geniului capabil de o intelegere profunda a conditiei sale

Intregul poem este construit pe opozitia fundamentala terestru-cosmic, vizibila la toate nivelele.

Astfel poemul este alcatuit din patru parti simetrice construite fie pe interferenta, fie pe separarea celor doua planuri. Primul plan cuprinde idila dintre fata de imparat si Hyperion, fiind construita pe interferenta celor doua planuri. Partea a doua care cuprinde prezentarea lui Catalin este construita numai pe dimensiunea terestra. Partea a treia care cuprinde zborul luceafarului si dialogul cu Creatorul este construita numai pe dimensiunea cosmica. Ultima parte este construita pe interferenta celor doua planuri. Interferenta terestru-cosmic defineste chiar personajele: Catalina este o fiinta umana cu aspiratii cosmice, iar Hyperion este un astru cu aspiratii umane.

Opozitia terestru-cosmic este marcata si stilistic; luceafarul vorbeste de sfera mea, reia-mi al nemuririi nimb, greul negrei vesnicii definindu-se astfel conditia superioara, geniala.

In contrast, Catalin, folosind o exprimare familiara ti-as arata din bob in bob amorul sau stai cu binisorul isi defineste conditia joasa, obisnuita, comuna.

Luceafarul se dovedeste a fi o constructie complexa, bazata pe imbinarea elementelor clasice si romantice, cu predominarea elementelor romantice. Clasica este perfectiunea formei, constructia simetrica, rafinamentul si simplitatea exprimarii artistice. De clasicism tine si dilema lui Hyperion,

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

care trebuie sa aleaga intre iubirea pentru o fiinta pamanteana si datoria de a ramane ceea ce este. Elemente romantice: tema geniului neanteles, a demonului indragostit, a titanului razvratit impotriva conditiei sale, legatura stransa intre iubire si natura, cadrul nopturn, setea de absolut, elementul cosmic, inspiratia folclorica, intensitatea sentimentelor.

In structura poemului exista elemente care apartin celor trei genuri literare: liric, epic si dramatic.

Lirismul provine din muzicalitatea formei, din trairile personajelor, dar si din prezenta unor specii apartinand genului liric: pastelul terestru si cosmic, meditatie si elegia.

In ceea ce priveste genul dramatic, trebuie sa distingem intre aspectul tehnic al termenului si cel continutistic; ca tehnica dramatica, poemul este alcatuit din mai multe scene in care modalitatea esentiala de exprimare este dialogul – din punctul de vedere al continutului, vorbim de framantari dramatice ale personajelor intre ceea ce sunt ele-n realitate si ceea ce vor sa fie.

De genul epic apartine schema epica, caracterul narativ al poemului.

Asemenea intregii creatii eminesciene, si acest poem are un substrat filozofic: problema geniului este tratata conform filozofiei lui Schopenhauer, dar poetul intervine creator in conceptia filozofului german, inzestrandu-si personaul cu o extraordinara capacitate afectiva; zborul luceafarului si descrierea universului cosmic cuprind numeroase idei filozofice; Mihai Eminescu imbina o conceptie statica despre lume specifica filozofiei indiene cu conceptia dialectica a lui Hegel; setea de iubire a geniului este tratata si ea prin conceptia filozofica a lui Hegel ca o dorinta a geniului de a ajunge la sine insusi prin reflectarea in alta fiinta.

Alaturi de creatia populara romaneasca poetul a folosit si sugestii din mitologia antica: Hyperion –ca origine si atitudine– este preluat din mitologia antica; Creatorul, cele doua intrupari din elemente eterne trimit tot la mitologia antica.

-Particularitati de stil-

Limpezimea clasica – a fost obtinuta printr-un proces de scuturare a podoabelor stilistice (Tudor Vianu). Poetul renunta la ornamentele bogate obtinand o expresie poetica de o mare simplitate si rafinament. A eliminat din descrierea initiala a fetei epitetele ornate luminoase precum si metaforele botanice un ghiocel de fata, zoologice o pasare de fata, acceptand la urma urma cea mai simpla a superlaivului popular o prea frumoasa fata. A folosit adjective mai putine pentru a nu incarca textul cu elemente descriptive: in 392 de versuri apar numai 89 de adjective.

Exprimare gnomică, aforistica – este o expresie care contine maxime, sentinte, formulate in chip memorabil.

Purtarea limbajului – Mihai Eminescu valorifica mai ales fondul romanesc de cuvinte, integrand in

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

text expresii si constructii populare; foloseste foarte putine neologisme: demon, himeric, idel, palat.